

FÖRSVARsutskottets Betänkande 4/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten samt 13 och 34 § i lagen om Försvarshögskolan

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 20 oktober 2009 en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten samt 13 och 34 § i lagen om Försvarshögskolan (RP 196/2009 rd) till försvarsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsdirektör Seppo Kipinoinen och personaldirektör Jari Kajavirta, försvarsministeriet
- arbetsmarknadsjurist Marja Isomäki, finansministeriet

- regeringssekreterare Laura Hansén, undervisningsministeriet
- forskningschef, professor Hannu H. Kari, Försvarshögskolan
- stabschef, överstelöjtnant Tapio Luukkainen, Staben för Österbottens Militärlän
- stabschef, major Pekka Ahonen, Norra Savolax regionalbyrå
- direktör Markku Tornberg, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf
- ombudsman Jorma Virkkala, Professorsförbundet
- ordförande Harri Westerlund, Officersförbundet rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att lagen om försvarsmakten ändras. De regionala militärlänen ska dras in och deras uppgifter överförs till staberna för de operativa militärlänen och vissa regionalbyråer. De operativa militärlänen ska i fortsättningen benämnas militärlän.

Den reglering som gäller tillfällig rätt att använda fastigheter ska ändras så att användningen av en fastighet ska avtalas med fastighetens ägare eller innehavare. Om man inte kan nå en överenskommelse, ska försvarsmaktens regionala eller lokala förvaltningsmyndighet eller ledaren för en övning kunna besluta om att tillfälligt

använda fastigheten. Försvarsmakten ska också kunna besluta om tillfällig användning av en fastighet, om försvarsmakten samtidigt behöver förfoga över ett vidsträckt område, som omfattar ett betydande antal fastigheter eller om fastigheterna har ett betydande antal ägare eller innehavare. Beslutet ska då delges genom offentlig delgivning enligt förvaltningslagen. Ett sådant beslut om tillfällig användning av en fastighet ska kunna följas även om det överklagas, om inte förvaltningsdomstolen förbjuder verkställigheten.

I lagen ska det dessutom införas nya bestämmelser om professorers och militärprofessorers uppgifter och tillsättningen av tjänsterna, utnämning av militärprofessorer och om militärprofessorernas avgångsålder.

Till lagen om Försvarshögskolan ska fogas ändringar gällande instruktionen och nödvändiga bestämmelser med hänvisning till lagen om försvarsmakten.

Avsikten är att lagarna ska träda i kraft vid ingången av år 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Regeringen föreslår att lagen om försvarsmakten och 13 och 34 § i lagen om Försvarshögskolan ändras. De regionala militärlänen ska dras in och deras uppgifter föras över på staberna för de operativa militärlänen och vissa av regionalbyråerna. Dessutom preciseras reglerna för tillfällig användning av fastigheterna. Vidare införs nya bestämmelser om professorer och militärprofessorer i lagen om Försvarshögskolan.

Sammantaget sett finner utskottet förslagen nödvändiga och funktionella. Följaktligen tillstryker utskottet propositionen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

De regionala militärlänen

I den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen 2009 bestämde statsrådet att staberna för de regionala militärlänen ska ändras till regionalbyråer senast 2010. I enlighet med detta föreslår regeringen att de regionala militärlänen och deras staber dras in. Stabernas uppgifter förs över på staberna för de operativa militärlänen och vissa av regionalbyråerna. När de regionala militärlänen försvinner, kan de operativa militärlänen använda benämningen militärlän eftersom det i fortsättningen bara finns en typ av militärlän.

Enligt uppgifter till utskottet har försvarsmakten räknat med att de regionala militärlänen kommer att dras in, men den snabba tidsplanen för omställningarna har ansetts vara belastande för personalen. Det är angeläget att försvarsmakten har en god personalpolitik gentemot de anställda som berörs av omorganiseringen, framhåller utskottet.

Tillfällig rätt att använda fastigheter

Regeringen föreslår vissa preciseringar i bestämmelserna om tillfällig rätt att använda fastigheter. Man ska kunna komma avtala muntligt eller skriftligt med ägaren eller innehavaren till en fastighet. Om överenskommelse inte nås ska försvarsmaktens regionala eller lokala förvaltningsmyndighet eller ledaren för en övning kunna besluta om tillfällig användning av en fastighet.

Enligt vad utskottet har erfarit är överenskommelse avsett att vara huvudregeln också nu, men det nämns bara i motiven till 14 § till lagen om försvarsmakten. I sitt betänkande (FsUB 2/2006 rd) om lagen framhöll försvarsutskottet att försvarsmakten i sin information till allmänheten om användningen av tillfälliga övningsområden och övningsfastigheter ska fokusera på dialog med ägarna och innehavarna till fastigheter och markområden och även vara noga med att ge de boende som berörs heltäckande information och i rätt tid. Följaktligen är den föreslagna bestämmelsen om att man i första hand alltid ska avtala skriftligt eller muntligt med ägaren eller innehavaren till en fastighet en viktig och nödvändig precisering.

Dessutom föreslår regeringen att beslutet kan delges genom offentlig delgivning enligt förvaltningslagen, om försvarsmakten på en och samma gång behöver få ett vidsträckt område, där det finns ett betydande antal fastigheter eller fastigheter med ett betydande antal ägare eller innehavare. I sådana fall handlar det främst om primära krigsövningar.

Beslutet om tillfällig användning av en fastighet ska kunna följas trots ett överklagande om förvaltningsdomstolen inte förbjuder att beslu-

tet verkställs. Det är enligt motiven nödvändigt för att stora krigsövningar inte ska stoppas till exempel på grund av ett enda överklagande.

Enligt vad utskottet har fått veta kan ett markområde som används för krigsövningar ha tusentals ägare och innehavare. I sådana fall måste det räcka med delgivning enligt förvaltningslagen. Vid mindre övningar med ett begränsat antal ägare och innehavare till fastigheterna bör huvudregeln vara skriftlig eller muntlig överenskommelse enligt 14 § 3 mom. i det första lagförslaget, framhåller utskottet.

Sammanfattningsvis framhåller utskottet att preciseringarna av den tillfälliga rätten att använda fastigheter är nödvändiga och förtydligar läget. Det är viktigt att försvarsmakten och markägarna också i fortsättningen har goda kontakter och kan prata med varandra om organisationen av övningar som ordnas utanför försvarsmaktens egna övningsområden. Samarbetet måste grunda sig på information i förväg, kontakter sinsemellan, eventuella efterhandskontroller, försvarsmaktens upprustning av områdena efteråt och i förekommande fall också ersättning i pengar som det föreskrivs om i 14 § 5 mom. i det första lagförslaget.

Professors- och militärprofessorstjänsterna vid Försvarshögskolan

Försvarsutskottet har tidigare (FsUB 5/2008 rd) ansett det vara en brist att de nuvarande bestämmelserna inte tillåter att officerare kan pensioneras direkt från en professorstjänst vid Försvarshögskolan. För att få militärpension måste officerare inneha en militärtjänst minst tre kalenderår innan de uppnår pensionsålder.

I propositionen föreslås tillsättningen av professorstjänster vid Försvarshögskolan moderniseras. Lagen om försvarsmakten föreslås bli kompletterad med nya bestämmelser om professorer och militärprofessorer. Lagen om Försvarshögskolan får bemyndigandebestämmelser om instruktionen och hänvisningar till lagen om försvarsmakten.

Enligt uppgifter till utskottet finns det för närvarande vid Försvarshögskolan sju professors- tjänster, en tidsbegränsad professur (Rysslands

säkerhetspolitik) och en gemensam professur i fysiologi tillsammans med Jyväskylä universitet. Professorstjänsterna är placerade vid Försvarshögskolan som är en militärvetenskaplig högskola inom försvarsmakten. Militärprofessorstjänsten är tänkt att vara en officerstjänst och den ska omfatta områdena operativ kapacitet, taktik och militär ledning.

Enligt 38 a § 1 mom. i det första lagförslaget ska en professor och en militärprofessor bedriva och leda vetenskaplig forskning, ge anknytande undervisning, bevaka den vetenskapliga utvecklingen samt samverka med det övriga samhället och delta i internationellt samarbete inom sitt område. I 47 § sägs det att avgångsåldern för militärprofessorer är 60 år, det vill säga samma avgångsålder som för de högsta officerarna inom försvaret.

Enligt vad utskottet har erfarit finns det inga särskilda skäl till att avgångsåldern för militärprofessorer inte kunde vara högre än 60 år. I betänkandet (FsUB 5/2008 rd) om lagen om Försvarshögskolan framhåller utskottet bland annat att det nuvarande systemet och till exempel den obligatoriska avgångsåldern på 60 år gör att professorerna inte kan sitta två perioder i följd. Vid utfrågningen av sakkunniga framhöll Försvarshögskolan att målet är att professorerna ska kunna ordnas så långsiktigt som möjligt.

Försvarshögskolan och den finländska universitetsvärlden

Utskottet framhåller att de civila universiteten enligt den nya universitetslagen kommer att ha professorer i arbetsavtalsförhållande i stället för professorstjänster. Försvarshögskolan kommer alltså att var den enda högskolan med professorstjänster. Enligt uppgifter till utskottet tillåter propositionen därför inte att till exempel en utlänning förordnas till professor. Försvarsministeriet menar att Försvarshögskolans särprägel talar för att det fortfarande ska finnas professorstjänster. Tjänsteutövningen kräver finskt medborgarskap.

Utskottet anser att försvarsministeriet bör utreda möjligheterna att senare tillsätta professorer i arbetsavtalsförhållande trots att Försvars-

högskolan redan nu kan ha personer i arbetsavtalsförhållande.

I likhet med de civila universiteten skulle också Försvarshögskolan ha nytta av att rekrytera kvalificerad utländsk arbetskraft för vissa uppdrag. På senare år har de internationella kontakterna inom försvaret, särskilt på EU-nivå och mellan de nordiska länderna, fördjupats ytterligare, och utvecklingen kommer att fortsätta på samma linje i framtiden. Utskottet menar att det sannolikt ökar intresset för att arbeta vid Försvarshögskolan om man kan använda benämningen professor. För professorer i arbetsavtalsförhållande talar enligt uppgifter till utskottet också det faktum att utomstående finansiering kunde tillämpas mer flexibelt om Försvarshögskolan till exempel får en donation för att inrätta en professur.

Den vetenskapliga och den pedagogiska autonomi strider inte nödvändigtvis mot det faktum att en militärprofessor är officer, ansåg de sakkunniga. Det är viktigt att också militärprofessorerna har frihet att forska och undervisa. För högkvalitativ forskning och undervisning är det dessutom mycket viktigt att militärprofessorerna uppfyller behörighetsvillkoren i 38 a § 2 mom.

Detaljmotivering

Lagförslag 1

38 a §. Professorers och militärprofessorers uppgifter och tjänstetillsättning. Utskottet föreslår att den sista meningen i 2 mom. formuleras om för att tolkningsmöjligheterna ska elimineras och texten i fråga om dem som kallas till professur ska gälla både permanenta tjänsteförhållanden och tjänsteförhållanden för viss tid.

47 §. Avgångsålder och rätten att kvarstå i tjänst efter avgångsåldern. Trots sin särpräglade karaktär ingår Försvarshögskolan i vårt finländska universitetssystem. Därför är det inte lämpligt att den allmänna pensionsåldern inom försvarsmakten tillämpas på de två militärprofessorerna vid Försvarshögskolan. Utskottet påpekar att en flexiblare pensionsålder för militärprofessorerna inte är något prejudikat för att omvärdera militärpensionerna överlag. Följaktligen föreslår försvarsutskottet att militärprofessorerna ska kunna fortsätta tills de är 63 år och lägger till en bestämmelse om detta i 3 mom.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår försvarsutskottet

att lagförslag 2 godkänns utan ändringar och

att lagförslag 1 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

*Utskottets ändringsförslag***1.****Lag****om ändring av lagen om försvarsmakten**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 11 maj 2007 om försvarsmakten (551/2007) 14 §, 28 § 1 mom., 38 § 2 mom.
 och 47 § 1 mom. 2 punkten *och 3 mom.* samt
fogas till lagen en ny 38 a § som följer:

14, 28 och 38 §
 (Som i RP)

38 a §

*Professorers och militärprofessorers uppgifter
 och tjänstetillsättning*

(1 mom. som i RP)

En professur och en militärprofessur ska ledigförklaras offentligt. En professur och en militärprofessur kan tillsättas genom kallelse utan att den ledigförklaras, när någon som är meriterad kan kallas till professuren eller när den ska tillsättas på viss tid. (*Utesl.*) Bara den som obestridligen uppfyller behörighetsvillkoren kan utnämnas genom kallelse.

(3 och 4 mom. som i RP)

47 §

Avgångsålder och rätten att kvarstå i tjänst efter avgångsåldern

(1 mom. som i RP)

— — — — —
Av tungt vägande skäl och med tjänstemannens samtycke kan huvudstaben besluta att en tjänsteman kan fortsätta i tjänsten en viss tid efter avgångsåldern. Detta gäller dock högst till dess att en tjänsteman fyller 68 år, en tjänsteman med en militärtjänst som militärprofessor fyller 63 år och en tjänsteman med en militärtjänst fyller 55 år. (Nytt)
 — — — — —

Ikraftträdandebestämmelsen
 (Som i RP)

FsUB 4/2009 rd — RP 196/2009 rd

Helsingfors den 1 december 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Korkeaoja /cent
vordf. Olli Nepponen /saml
medl. Thomas Blomqvist /sv
Pekka Haavisto /gröna
Juha Hakola /saml
Eero Heinäluoma /sd
Hanna-Leena Hemming /saml
Inkeri Kerola /cent

Reijo Laitinen /sd
Juha Mieto /cent
Lauri Oinonen /cent
Reijo Paajanen /saml
Sari Palm /kd
Eero Reijonen /cent

ers. Markku Pakkanen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.